

Extra inzet nodig om verduurzamingsdoelen gewasbescherming te behalen

Peter Knippels
themaspecialist
gezonde planten

LTO Nederland
pknippels@lto.nl

Samenvatting

Integrated Crop Management is geen term die dagelijks gebruikt wordt in de agrarische praktijk. Toch werken veel boeren en tuinders volgens deze aanpak. Ze hebben een bouwplan met gewassen die bij elkaar en bij de grondsoorten en bodemkwaliteit passen en aansluiten op de wensen van de markt en van afnemers. Het telen van gewassen vraagt om een groot aantal beslissingen die breder zijn dan gewasbescherming of gebruik van nutriënten alleen. Het is een integrale afweging. Teeltsystemen zijn niet statisch en hebben de afgelopen jaren vele veranderingen ondergaan: in vruchtwisseling, rassenkeuze, sturing op bodemkwaliteit en op de beheersing van ziekten en plagen. Door de druk op het gewasbeschermingsmiddelenpakket en ontwikkelingen op andere terreinen, zoals de Boer-tot-bord-strategie, 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, klimaat, droogte of stikstof, zullen aanpassingen in de teeltsystemen sneller noodzakelijk zijn.

LTO Nederland heeft, gezien bovenstaande ontwikkelingen, al in 2019 de “Ambitie Plantgezondheid 2030 Gezonde teelt, gezonde toekomst”³ gepresenteerd. Deze toekomstschets vormde mede de basis voor de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. Voor de uitvoering van de Toekomstvisie is het Uitvoeringsprogramma opgesteld, dat moet leiden tot weerbare teeltsystemen en weerbare planten. Dit Uitvoeringsprogramma heeft het Ministerie van LNV uitgewerkt met een groot aantal partijen, waaronder LTO Nederland. Onderdeel van de uitvoering van acties uit het Uitvoeringsprogramma is het Praktijkprogramma Plantgezondheid van LTO Nederland, waarin wordt ingezet op het komen tot weerbare teeltsystemen in de praktijk.

Het jaar 2030, dat voor de éénjarige teelten nog maar 7 keer zaaien of poten verwijderd is van nu, is geen eindpunt, maar een tussentijds ijkmoment. De innovaties en onderzoeksresultaten van nu zullen gezien de ervaringen met implementatie van innovaties in 2030 in de praktijk zijn ingevoerd. LTO, de sectororganisaties en de leden zetten in op innovaties. Willen we in 2030 grotere stappen hebben gezet, dan is het noodzakelijk dat het ministerie van LNV jaarlijks aanvullend € 30 miljoen vrijmaakt voor kennisontwikkeling en kennisdeling. Met deze extra impuls kunnen onderzoekstrajecten adequaat worden ingevuld.

Er zijn voldoende plannen voor weerbare teeltsystemen, die nu niet worden onderzocht.

Inleiding

De minister van LNV heeft in 2019 de Toekomstvisie gewasbescherming 2030¹ gepresenteerd. Deze visie moet leiden tot weerbare planten en teeltsystemen, dat land- en tuinbouw en natuur met elkaar zijn verbonden en dat er nagenoeg geen emissies en residuen op voedselgewassen meer te vinden zijn. Voor de uitvoering van deze visie heeft de minister in september 2020 het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030² naar de Tweede Kamer gestuurd.

ICM en weerbare teeltsystemen

Integrated Crop Management is de integrale benadering van alle aspecten die van invloed zijn op een teelt en op een bouwplan. ICM kan waardevolle bouwstenen opleveren voor de ontwikkeling en toepassing van weerbare teeltsystemen.

De grote uitdaging: naar weerbare teeltsystemen en weerbare planten in 2030

Met de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 heeft de Nederlandse overheid in 2019 een duidelijk doel voor 2030 neergezet. De toekomstvisie van de minister van LNV sluit aan op de eigen ambitie van LTO Nederland: Ambitie Plantgezondheid 2030 Gezonde teelt, gezonde toekomst³ (zie kader).

De ambitie van LTO Nederland omvat drie onderdelen:

1. Gezonde planten, die tegen een stootje kunnen en geteeld worden in een systeem dat nauwelijks meer bijsturing behoeft.
2. Gezonde leefomgeving, waaraan plantaardige productie een positieve bijdrage levert voor mens, dier en milieu.
3. Gezonde markt, met het Nederlands plantaardig product nationaal en internationaal erkend als sterk merk.

(foto Pixabay).

In 2020 is het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 (UP) vastgesteld. In het UP werken partners uit bedrijfsleven, overheid en maatschappij samen aan de realisatie van de volgende strategische doelen voor 2030:

- Planten en teeltsystemen zijn weerbaar;
- Land- en tuinbouw en natuur zijn met elkaar verbonden;
- Nagenoeg geen emissies en residuen van gewasbeschermingsmiddelen.

Om deze doelen te halen zijn in het UP meer dan 150 acties benoemd. LTO is trekker van een groot aantal daarvan en draagt dus een grote uitvoerende verantwoordelijkheid. Zowel vanuit het oogpunt van efficiëntie als van integraliteit is samenhang tussen de uit te voeren acties van belang. Veel van de acties waarvoor het initiatief bij LTO ligt concentreren zich rond twee opgaven: (1) vertaling van kennis en innovatie naar doorbraken op praktijkniveau en (2) kennisverspreiding naar en tussen ondernemers en andere belanghebbenden. Deze opgaven vormen samen de kern van het praktijkprogramma.

Met het uitvoeringsprogramma wordt de transitieleer van Katrien Termeer, hoogleraar Bestuurskunde aan Wageningen University & Research, gevolgd⁴. Eén van de elementen in haar leer is het realiseren van de transitie op basis van *small wins*. De strategie hierbij is dat door het bereiken van kleine betekenisvolle stapjes met zichtbare resultaten gewerkt wordt aan grote maatschappelijke vraagstukken. *Small wins*

zijn kleine stappen op weg naar een systeemverandering of ambitie, met tastbare resultaten voor direct betrokkenen.

Praktijkprogramma plantgezondheid: versneld toepassen nieuwe teeltsystemen in de praktijk

LTO Nederland heeft samen met de sectoren en de regio's het Praktijkprogramma Plantgezondheid opgesteld en in uitvoering gebracht. Dit programma loopt tot 2025. Doel van het praktijkprogramma is "versnelling van doorontwikkeling en toepassing van (bouwstenen voor) weerbare, nagenoeg emissieloze teeltsystemen in de praktijk". Het praktijkprogramma geeft zo een belangrijke impuls aan realisatie van de strategische doelen in de Toekomstvisie en daaraan gekoppelde operationele doelen in het UP. Het praktijkprogramma is gebaseerd op de transitieleer van WUR-hoogleraar Katrien Termeer.

Met het praktijkprogramma worden meerdere acties uit het uitvoeringsprogramma, waarvan LTO de trekker is, ingevuld. Met het praktijkprogramma worden de uitgangspunten van het uitvoeringsprogramma gevolgd:

1. De teler centraal: doorontwikkeling van weerbare teeltsystemen wordt ingegeven vanuit de behoeften van boeren en tuinders en de context waarin zij opereren. Daarmee worden de uitdagingen

in het hier en nu en de doelen van 2030 met elkaar verbonden.

2. *Small wins* theorie als basis voor transitie: in pilots wordt met ondernemers de doorontwikkeling van weerbare teeltsystemen invulling gegeven door beschikbare kennis en innovatie te beproeven en te valoriseren. Met als doel om op kleine schaal doorbraken te realiseren. Deze *small wins* vormen de basis voor een grotere beweging die via kennisuitwisseling en – doorstroom op gang gebracht wordt.
3. Samenwerking en ketengerichte aanpak: programma-activiteiten worden door de sectoren gezamenlijk en met partners uitgevoerd. Daarmee draagt het praktijkprogramma bij aan de noodzakelijke verankering van het UP in sectoren, ketens en regio's.

Het praktijkprogramma bestaat onder andere uit 13 pilots, die zijn benoemd in tabel 1. Deze pilots zijn tot stand gekomen vanuit een concrete behoefte in een sector of regio.

Uitdagingen om te komen tot weerbare teeltsystemen in 2030

We zijn met de goede dingen op de juiste manier bezig. LTO Nederland trekt wel de conclusie dat

de stappen niet met de gewenste intensiteit worden gezet. Willen we dat in 2030 grote stappen zijn gezet richting het realiseren van de doelen van het uitvoeringsprogramma zijn, dan moet er een aantal dingen gebeuren.

Op de eerste plaats pleit LTO Nederland ervoor dat het ministerie van LNV structureel € 30 mln per jaar extra op de begroting vrijmaakt voor het uitvoeringsprogramma voor kennisontwikkeling en -verspreiding. Willen we in alle sectoren, open grond en gesloten teelten, stappen zetten, dan is een intensivering van wetenschappelijk en praktijkonderzoek nodig. Het genoemde bedrag is gebaseerd op de bedragen die nu jaarlijks worden ingezet voor met name PPS-projecten.

Wat hebben we in 2030 bereikt als het gaat om weerbare teeltsystemen als niet extra wordt geïnvesteerd? Dat kunnen we nu eigenlijk al zien. Op basis van ervaringen weten we dat het meerdere jaren duurt voordat onderzoeksresultaten ingebed zijn in de praktijk. Wat nu ontwikkeld wordt, zal in 2030 in de praktijk zijn opgenomen. Dat is onvoldoende kijkend naar de ambities.

Daarnaast pleit LTO Nederland voor een andere, meer gecoördineerde, aansturing van het wetenschappelijk en praktijk onderzoek, waarin het uitvoeringsprogramma en dus de teler centraal staan. Zo stelt LTO Nederland voor dat ministerie van LNV, onderzoekinstellingen en LTO Nederland gezamenlijk de prioriteiten voor het wetenschappelijk en praktijkonderzoek worden vastgesteld, wat moet leiden tot versneld meer concrete bouwstenen voor de weerbare teeltsystemen. De ontwikkeling van weerbare teeltsystemen vraagt een integrale aanpak waarin de onderdelen van de systemen in samenhang worden onderzocht en uitgerold. Dat gebeurt al wel, maar het kan beter.

Referenties

- 1 www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/04/16/toekomstvisie-gewasbescherming-2030-naar-weerbare-planten-en-teeltsystemen
- 2 www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/28/uitvoeringsprogramma-toekomstvisie-gewasbescherming-2030
- 3 www.lto.nl/wp-content/uploads/2019/09/LTO-ambitie-plantgezondheid_BROCHURE-Digitaal-1.pdf
- 4 Termeer C.J.A.M. (2019) Expertpaper over het bewerkstelligen van een transitie naar kringloplandbouw.

Ambitie Plantgezondheid 2030 (Bron: Folder LTO).

Tabel 1: Sectorale en regionale pilots die onderdeel zijn van het Praktijkprogramma plantgezondheid.

Naam pilot	Thema's							
	Weerbare teelt-systemen	Bio-diversiteit	Bio-stimulanten & control	Onkruid-beheersing	Precisie techniek	Actuele vraagstukken	Water kwaliteit Emissies	Gezonde markt
1 Duurzame gewasbescherming glastuinbouw	X		X			X	X	
2 Kas als Ecosysteem	X	X	X					X
3 Onkruidbestrijding suikerbieten				X	X	X		
4 Duurzame lelieteelt Drenthe	X							
5 Duurzame teelt van tulpen en bijgoed	X		X	X		X		
6 Nieuwe gewasbeschermingsstrategieën fruit	X					X		
7 Terugdringen emissie fruitteelt							X	
8 Alternatieven voor glyfosaat				X			X	
9 Weerbare teelten aardappelen in ketenperspectief	X							X
10 Weerbaar telen bomen, vaste planten en zomerbloemen	X			X	X			
11 Emissie beperking bomen, vaste planten en zomerbloemen					X		X	
12 Gewasbescherming in grondwaterbeschermingsgebieden preiteelt							X	
13 Bestrijding bonenvlieg t.b.v. eiwittransitie		X	X			X		